

ศักยภาพการท่องเที่ยวตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Tourism Potential in Thamyai Sub-district, Thungsong District, Nakhon Si Thammarat Province

ปุณยวีร์ ศรีรัตน์*, ภฤศสร ฤทธิมนตรี ซิมิก, สรวาสดี นวกัณฑ์วรกุล และขวัญฤทัย ยึดมั่น
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Poonyawee Srirat*, Prussorn Rittimontri Zimik, Sarawatsadee Nawakanworrakul and
Kwanruethai Yuedman

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะผู้วิจัยทบทวนเอกสารต่างๆ ทำการสำรวจและศึกษาข้อมูลทรัพยากรการท่องเที่ยว และประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว เครื่องมือจับพิกัดดาวเทียม (GPS) แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว และการประชุมกลุ่มย่อย ผลการศึกษา พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวในตำบลถ้ำใหญ่แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ (1) ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้แก่ วัดถ้ำใหญ่ สำนักสงฆ์ถ้ำพระหอ (2) การเกษตร ได้แก่ บ้านตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง (3) ธรรมชาติ ได้แก่ ป่าชุมชนบ้านวังไทร (ถ้ำพระหอ) น้ำตกโยง น้ำตกปลิว น้ำตกวังปริง และถ้ำใหญ่ และ (4) วัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี และกิจกรรม ได้แก่ ศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยบ้านช่องเขา กลุ่มจักสานจากเส้นพลาสติกและกลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าเวียงทอง ขณะที่ศักยภาพการท่องเที่ยวตำบลถ้ำใหญ่โดยรวมมีค่าเฉลี่ย 3.20 (ปานกลาง) ด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม (ค่าเฉลี่ย 3.38, สูง) รองลงมา ได้แก่ ด้านพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.28, ปานกลาง) ด้านการจัดการ (ค่าเฉลี่ย 3.07, ปานกลาง) และด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ (ค่าเฉลี่ย 3.04, ปานกลาง) ตามลำดับ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ ด้านพื้นที่ควรนำเสนอเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ปรับปรุงถนน ทำป้ายบอกทางที่ต่อเนื่องเป็นระยะ ด้านการจัดการควรพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก ควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยว ดูแลและเข้มงวดการใช้งานแหล่งท่องเที่ยว พบปะพูดคุยกันในชุมชนอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ที่ควรเน้นกิจกรรมที่หลากหลายอาจทำเป็นโปรแกรมทัวร์ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เน้นสร้างจิตสำนึกร่วมกับชุมชน และด้านการมีส่วนร่วมควรให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และมีการกระจายรายได้ให้ชุมชนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ : ทรัพยากรการท่องเที่ยว ศักยภาพการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to survey tourism resources; study tourism potential as well as guidelines for tourism development in Tham Yai Sub-district, Thung Song District, Nakhon Si Thammarat Province.

Research team reviewed, surveyed, studied and evaluated the potentiality of tourism by using the research tools including tourism resource survey, Global Positioning System (GPS), tourism potential evaluation form, and focus group meeting. From the study, it can be found that tourism resources were divided into 4 aspects; 1) Historical and archaeological tourism included Tham Yai temple and Tam Pra Hor Buddhist monastery 2) Agricultural tourism included the Sufficiency Economic Demonstrated House 3) Natural tourism includes Baan Wangsai community forest, Yong Waterfall, Pliw Waterfall, Wang Pring Waterfall, and Yai Cave 4) Cultural tourism and Tourism activities included Baan Chong Khao Thai Massage Training Center, Wiang Thong Grass Broom Weaving Group and Plastic Basketry Group. Considering in tourism potential of Tham Yai Sub-district, it can be found that the overall tourism has intermediate potential, which has the average score of 3.20. Considering in each aspect, the participation aspect is in highest level condition, followed by the area, the management, and the activities and learning, which have the average score of 3.38 (medium), 3.28 (medium), 3.07 (medium), and 3.04 (medium) respectively. Considering each guideline for tourism development in Tham Yai Sub-district showed that the aspects of the area should propose uniqueness of tourist attractions in Tham Yai sub-district; improving the facilities such as roads; setting the direction signs to each tourist spots up for a continuously period, the aspects of the management should develop and improve the facilities and infrastructure; number of tourists limitation; strictly measures on visiting tourist attractions; regularly meeting up with the community to ensure that get sustainable tourism management, the aspects of the activities and learning should focus on a variety of activities may be a tour program in accordance with tourist behavior; emphasizing on building community consciousness, and the aspects of the participation should give opportunities for the community to take part in tourism management; equitable allocation of tourism benefits.

Keyword : Tourism resources, Potentiality of tourism, Guideline for tourism development

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยถือเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจไทยซึ่งปี พ.ศ. 2557 มีรายได้เข้าประเทศจากนักท่องเที่ยว 1,147,653.49 ล้านบาท มีนักท่องเที่ยวจำนวน 24,779,768 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2558 ข : 7) ขณะที่แนวโน้มการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2558 ที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจต่อการท่องเที่ยวตามชุมชนและแหล่งวัฒนธรรมมากขึ้นจนเป็นที่มาของแคมเปญ “ท่องเที่ยววิถีไทย” ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) (ศูนย์วิจัยด้านการท่องเที่ยว, 2558 : 2) และในปี พ.ศ. 2561 ก็มีแคมเปญ “ท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก้อย่างยั่งยืน” เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ (Niche Market) ที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น เช่น กลุ่มสาวโสด กลุ่มจักรยานท่องเที่ยว กลุ่มคาราวานรถจักรยานยนต์ขนาดใหญ่ (Big Bike) กลุ่มแฟนคลับฟุตบอล กลุ่มนักเรียนและนักศึกษาเรียนรู้ข้ามถิ่น เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ เที่ยววันธรรมดาที่ไม่ธรรมดา ปักหมุดหยุดเวลา 12 เมืองต้องห้ามพลาด และชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism Community) ทั้งนี้ จังหวัดนครศรีธรรมราชได้รับการส่งเสริมแคมเปญเมืองต้องห้ามพลาด (นครสองธรรม : ธรรมะและธรรมชาติ) ปักหมุด 12 เมืองต้องห้ามพลาด และวันธรรมดาเที่ยวไม่ธรรมดาอีกทั้งยังได้รับรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยหรือรางวัลกวีประเพณีโปรแกรมนำเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย ประเภทแหล่งท่องเที่ยวและประเภทหน่วยงานสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558 : ออนไลน์) รวมถึงการส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ นครศรีดีดี เมืองเดียวเที่ยวครบทุกเรื่อง (วนิดา เชียงอารีย์ และ สาวิกา ขุนราม, 2555 : 26-58) พัฒนาจนมาเป็นนครศรีดีดี นครศรีดีดีกว่าเดิมในปี พ.ศ. 2560 ขณะที่คณะกรรมการมรดกโลกแห่งองค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ได้ลงมติให้วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารได้ขึ้นบัญชีเบื้องต้น (Tentative List) เพื่อเตรียมประกาศเป็นมรดกโลกแห่งใหม่ของประเทศไทย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556 (ฉัตรชัย สุกระกาญจน์, 2558 : 4) ทั้งนี้ หากวัดพระมหาธาตุฯ ได้รับการประกาศมรดกโลกแล้ว จะทำให้จังหวัดนครศรีธรรมราชกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวติดระดับโลกเหมือนดังเช่นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดสุโขทัย

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2558-2560 ที่กำหนดยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาสินค้า บริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว และยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558 : ออนไลน์) ขณะที่จังหวัดนครศรีธรรมราชได้กำหนดไว้ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมระดับมาตรฐานสากลที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ในพื้นที่เพิ่มขึ้น โดยน่านโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของภาครัฐมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ “เมืองศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ เมืองเกษตรและท่องเที่ยว นำอยู่สู่สังคมพัฒนาที่ยั่งยืน” พร้อมทั้งกำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในพันธกิจเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ดังกล่าว คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมระดับมาตรฐานสากลที่สามารถสร้างอาชีพและรายได้ในพื้นที่เพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตและรายได้จากการเกษตรและการท่องเที่ยว (สำนักงานจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2558)

อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวที่จะรองรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวได้นั้นควรมีศักยภาพทั้ง 4 ด้าน คือ พื้นที่ การบริหารจัดการ กิจกรรมและการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วม (ศิวกุทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และจิตศักดิ์ พุฒจรรยา, 2545) ขณะที่ ดร.ชนิ เอ็มพันธ์ (2546) ก็กล่าวถึงการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนว่าจะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลักที่สำคัญอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ตลาดการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ นอกจากนี้ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหรือ อพท. (2554 : 8) ได้เสนอว่า การพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น (ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ ชาวบ้าน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่น) ถือเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ กรอบการดำเนินงานวิจัยของเครือข่ายวิจัยและนวัตกรรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนฐานราก สกอ.ภาคใต้ตอนบน สำนักงานคณะ กรรมการการอุดมศึกษา ปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 ในด้านที่ 4 คือ ด้าน การศึกษาและการสร้างสรรค์การเรียนรู้ เพื่อที่จะมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาชุมชน เตรียมความพร้อมรับกระแสนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้นหลังจากการเปิดประชาคมอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา กิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อสร้างประสบการณ์และการเรียนรู้ให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) จึงเป็นที่มาโครงการวิจัยเรื่อง “ศักยภาพการท่องเที่ยวตำบลลำใหญ่ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช” เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานด้าน ทรัพยากรและศักยภาพการท่องเที่ยว อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มี ศักยภาพที่จะรองรับการท่องเที่ยว และมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงถึงกัน และยังเป็นประโยชน์ต่อการ จัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าวให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการวิจัย

กำหนดแนวทางการวิจัย โดยมีวิธีการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้ง การเดินทางเข้าถึง สิ่งที่น่าสนใจ และสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว จากการศึกษาค้นคว้าด้วยเอกสาร ตำราต่างๆ การสำรวจพื้นที่ และการจัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยว และ ออกแบบโปรแกรมการท่องเที่ยว

2. ประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม และเวที ระดมความคิดเห็นเพื่อนำเสนอผลการประเมินศักยภาพ และระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และภาคีที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลลำใหญ่

ประชากรในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช (2) ผู้ที่ร่วมให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวซึ่งเป็นหน่วยงานที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช และ (3) ผู้ที่ร่วมประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวจะมาจากภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน

กลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) แหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ อำเภอบางขัน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 11 แห่ง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งพิจารณาจากศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งความเหมาะสมในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ตลอดจนการจัดประชุมแบบกลุ่มย่อย (2) ตัวแทนผู้ร่วมให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจะสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกตัวแทนจากหน่วยงานหรือชุมชนที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยว 1 คน ต่อ 1 แหล่งฯ และ (3) ตัวแทนผู้ร่วมประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว จะสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกตัวแทนจากหน่วยงานภาคชุมชน (เทศบาลตำบลลำใหญ่ ประธานชุมชน) ภาครัฐ (ททท. สำนักงานนครศรีธรรมราช สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี) และภาคเอกชน (สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช และโรงแรมแกรนด์เซาเธิร์น ซึ่งประสงค์จะใช้โปรแกรมท่องเที่ยวเพื่อไปนำเสนอแก่ลูกค้าของโรงแรม)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยมีข้อมูลประกอบการสำรวจ ณ แหล่งท่องเที่ยวและใช้เป็นคำถามในที่ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ซึ่งใช้แนวคิดของ นฤชิต ดีพร้อม และคณะ (2552) ภฤศสร ฤทธิมนตรี และคณะ (2554) และปรับปรุงตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน (รองศาสตราจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ และอาจารย์ระดับปริญญาเอกทางด้านการศึกษา) จึงมีข้อมูลประกอบการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ ชื่อทรัพยากรการท่องเที่ยว ประเภททรัพยากรฯ ที่อยู่ การเดินทางเข้าถึง หน่วยงานที่รับผิดชอบ เบอร์โทรศัพท์หรือผู้ประสานงาน ประวัติความเป็นมา สิ่งที่น่าสนใจ กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวกภายใน แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง และผู้ให้ข้อมูล (ชื่อ-สกุล เบอร์โทรศัพท์)

2. แบบประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว โดยประยุกต์องค์ความรู้จาก ศิวฤทธิ์ พงศกรรังศิลป์ และจิตศักดิ์ พงษ์จร (2545) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2557) ชลรงค์ ทองสง และอำนาจ รักษาพล (2553) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการกำหนดตัวชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยว ได้แก่

2.1 ด้านพื้นที่ ได้แก่ การคมนาคม (การเดินทางเข้าถึง ระยะทางจากเมืองหลักหรือแหล่งท่องเที่ยวหลัก และมีป้ายบอกทางเป็นระยะ) การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและดึงดูดใจ ความโดดเด่นด้านทัศนียภาพ สภาพพื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว และคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

2.2 ด้านการจัดการ ได้แก่ มีแผนบริหารจัดการพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดการด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม (การจัดทัศนียภาพโดยรอบมีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม การอนุรักษ์/ดูแลไว้ซึ่งสภาพดั้งเดิมของทรัพยากร การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับได้ของพื้นที่ (Carrying Capacity : CC) การแบ่งเขตการจัดการ (Zoning) มาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เสียง น้ำ ขยะ เป็นต้น) และการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก (มีจุดบริการนักท่องเที่ยว การจัดทำทางเดินภายในแหล่งท่องเที่ยว การจัดทำที่นั่งพัก การจัดทำห้องน้ำ-สุขา การให้แสงสว่าง การจัดพื้นที่ขายของ และการจัดภาชนะรองรับขยะ)

2.3 ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ได้แก่ การจัดการด้านการให้การศึกษา การสื่อความหมายและการบริการ (การจัดการศูนย์บริการ การจัดทำคู่มือนำชม การจัดทำป้ายสื่อความหมาย การจัดทำมีวิทยากรนำชม และคุณภาพในการให้บริการ) ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ รูปแบบ เนื้อหาความรู้และวิธีการสื่อความหมายที่เหมาะสม ความหลากหลายของกิจกรรม กิจกรรมมีความเหมาะสมหรือเอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว และกิจกรรมเอื้ออำนวยหรือเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม ได้แก่ ประโยชน์ต่อชุมชนด้านอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ประโยชน์ต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจและการกระจายรายได้เสริม โอกาสในการสนับสนุนด้านการพัฒนาและการมีส่วนร่วมจากภาครัฐ โอกาสในการสนับสนุนด้านการพัฒนาและการมีส่วนร่วมจากภาคเอกชน ชุมชนเข้มแข็ง มีศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนา และความตระหนักต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากชุมชนหรือองค์กรพื้นที่หรือ

จากนั้น ทำการประเมินความเหมาะสมตัวชี้วัดศักยภาพการท่องเที่ยวจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ประชากรผู้เชี่ยวชาญแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 3 ท่าน ได้คำถามออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านการเรียนรู้และกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วม โดยแต่ละด้านจะมีประเด็นย่อยประกอบ พร้อมทั้งทำการเปรียบเทียบระดับศักยภาพที่ได้กับเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นซึ่งแบ่งเป็น 5 ระดับ จากสูตรแบ่งช่วงชั้นของ บุญชม ศรีสะอาด (2556 : 38) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{การแบ่งช่วงชั้น} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วงชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.80 \end{aligned}$$

จึงได้ค่าคะแนนเฉลี่ย และระดับศักยภาพการท่องเที่ยว ดังนี้

1.00-1.80 = มีศักยภาพระดับต่ำมาก

1.81-2.60 = มีศักยภาพระดับต่ำ

2.61-3.40 = มีศักยภาพระดับปานกลาง

3.41-4.20 = มีศักยภาพระดับสูง

4.21-5.00 = มีศักยภาพระดับสูงมาก

หลังจากนั้น นำตัวชี้วัดและเกณฑ์ประเมินศักยภาพไปทดสอบในแหล่งท่องเที่ยวก่อนทำการปรับแก้ให้มีความเหมาะสมและครอบคลุมกับสภาพแหล่งท่องเที่ยว จากนั้น นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวว่ามีความเหมาะสมสำหรับรองรับการท่องเที่ยวในระดับใด

3. เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกเสียงการสัมภาษณ์จากตัวแทนชุมชนหรือผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ประกอบการเก็บข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และบันทึกเสียงประกอบการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการจัดเวทีระดมความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างครบถ้วน

4. เครื่องมือหาพิกัดด้วยดาวเทียม (Global Positioning System-GPS) ใช้เพื่อหาพิกัดของแหล่งท่องเที่ยวอ้างอิงจากดาวเทียม โดยใช้ยี่ห้อ Garmin รุ่น GPS 60 จากนั้น นำมาเทียบกับซอฟต์แวร์ที่เรียกว่า Google Earth บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และเทียบกับเว็บไซต์ Google Map เพื่อกำหนดพิกัดแหล่งท่องเที่ยวและการอธิบายการเดินทางเข้าถึงแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ค้นคว้าจากเอกสารเพื่อศึกษาข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากเอกสารของหน่วยงานปกครองท้องถิ่น และหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนข้อมูลประกอบการสำรวจข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว และการจัดทำประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวที่มาจากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ บทความวิชาการ และรายงานการวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการทำวิจัย

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยว และการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และเวทีระดมความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล และการสังเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยจำแนกข้อมูลตามประเด็นต่าง ๆ และนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่วางไว้ ดังนี้

1.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลลำใหญ่ และการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว การบันทึกประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการประชุมเวทีระดมความคิดเห็น จากนั้น ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา (Content Analysis) พร้อมเชื่อมโยงกับทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเรียบเรียงข้อมูลตามประเด็นที่จัดเป็นหมวดหมู่

1.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยนำข้อมูลผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวมาศึกษาวิเคราะห์ผลทั้งในด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วม โดยตัวแทนจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน แล้วจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าเฉลี่ย พร้อมเปรียบเทียบกับระดับศักยภาพ จากนั้น นำเสนอในรูปแบบตาราง

2. การสังเคราะห์ข้อมูล โดยนำผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวจากการลงพื้นที่และประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) มาจัดหมวดหมู่ และนำผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวมาแสดงเป็นระดับศักยภาพ และ เชื่อมโยงกับทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเวทีระดมความคิดเห็นเพื่อสรุปแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยว

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. ผลการสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งจำแนกประเภททรัพยากรการท่องเที่ยวตามแนวคิดของ เท็ดชาย ชาญบำรุง (2551 : 63) และกรมการท่องเที่ยว (2554) มี 4 ประเภท ได้แก่

1.1 ประเภทประวัติศาสตร์และโบราณคดี

1.1.1 วัดถ้ำใหญ่ มีอายุการสร้างมากกว่า 800 ปี สิ่งที่น่าสนใจ ได้แก่ รูปปั้นท้าวเวสสุวรรณที่เป็น ยามเฝ้าหน้าถ้ำ เรียกกันว่า "ยักษ์นันทรี" พระเจดีย์ศรีเมธังกรบนยอดเขาและประดิษฐานพระพุทธรูปสี่หิ๊งค์ ซึ่ง สามารถชมวิวิวทัศน์ของภูเขาสองฝั่งทะเล คือ แนวเทือกเขาหลวง (อ่าวไทย) และแนวเทือกเขาปู่-เขาย่า (อันดามัน)

1.1.2 สำนักสงฆ์ถ้ำพระหอนหรือถ้ำพระห่อ มีสิ่งที่น่าสนใจต่าง ๆ เช่น กุฏิพ้อท่านเลื่อนในถ้ำ พระพุทธรูปมหาเมธีรัตนปฏิมากรทรงเครื่องสามฤดู พระนอนองค์ใหญ่ เทวราชโพธิสัตว์จตุคามรามเทพ ถ้ำช้าง ค่าง แวนถิ่นใต้ในช่วงเช้าตรู่และยามเย็น เป็นต้น

1.2 ประเภทการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือบ้านตัวอย่างเศรษฐกิจพอเพียง และสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นสถานที่เรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่พระราชทานโดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) นอกจากนี้ ในช่วงฤดูร้อนจะพบความงามของใบต้นยางพาราเปลี่ยนสี เหลืองเขียวและสายหมอกบางๆ อีกทั้งยังมีการทำฝายมีชีวิตที่ใช้กักเก็บน้ำและลดความรุนแรงของน้ำหลากในฤดู ฝนอีกด้วย

1.3 ประเภทธรรมชาติ

1.3.1 ป่าชุมชนบ้านวังไทร (ถ้ำพระหอน) จัดเป็นป่าสงวนแห่งชาติซึ่งได้รับรางวัลกล้ายิ้ม มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 2 เส้นทาง (1 ชั่วโมง และ 3 ชั่วโมง) จุดเด่น คือ มีพันธุ์ไม้ขนาดใหญ่อยู่เป็นจำนวนมาก และมีไม้ไผ่ที่ใช้ในการทำข้าวห่อใบเถา อีกทั้งยังได้รับรางวัลโครงการ "คนรักป่า ป่ารักชุมชน" หรือป่าชุมชน ตัวอย่างของจังหวัดนครศรีธรรมราช

1.3.2 น้ำตกโยง อยู่ในอุทยานแห่งชาติน้ำตกโยงซึ่งได้รับรางวัลดีเด่น ประเภทแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ พ.ศ. 2553 ในการประกวดรางวัลอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Award) หรือรางวัลกินรีจาก ททท. น้ำตกมีลักษณะเป็นรูปเกลียวเชือก อุดมไปด้วยปลากลุ่มกินพืช พร้อมบริการเส้นทางศึกษาธรรมชาติ "มหัศจรรย์ป่าฝน" ระยะทาง 1.7 ก.ม. (1 ชั่วโมง) ชมระบบนิเวศป่าพรุและป่าดิบชื้น ดงไผ่ ป่าไทร มีจุดชมวิวดำ ฝั่ง และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ 0.8 ก.ม. ชมพันธุ์ไม้ที่แบ่งออกเป็น 4 ระดับ และเรือนเพาะชำ "รองเท้านารีกวาง เขาอ่อน"

1.3.3 น้ำตกปลิว ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง เป็นน้ำตกไหลพลิวมองดูสวยงาม (คำว่า พลิว ก็คือคำว่า ปลิว) มีฉายาว่า "ที่ลือชื่อกองใต้" มีบึงเหนียวหรือก้ามกุ้งขึ้นบริเวณบนโขดหินที่มีความชุ่มชื้น สูง ลำต้นอวบน้ำมีขนใต้ท้องใบคล้ายก้ามหอย

1.3.4 น้ำตกวังปริงตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง เป็นน้ำตกที่มีน้ำไหลตลอดทั้งปีมี ลานหินบริเวณกว้างเหมาะสำหรับการพักผ่อน สภาพแวดล้อมเป็นป่าดงดิบชื้น แต่เนื่องด้วยความเปราะบางทาง ธรรมชาติค่อนข้างสูงจึงยังไม่เปิดให้นักท่องเที่ยวได้แวะชม

1.3.5 ถ้ำใหญ่เป็นถ้ำที่มีขนาดใหญ่และมีเส้นทางเดินเข้าไปลึกมากถึงเกือบ 500 เมตร สมัยโบราณเชื่อว่าเป็นที่ประทับของพระเจ้าศรีสงคราม อดีตมีการจัดสัมปทานมูลค่างควาเพื่อไปทำปุ๋ยอินทรีย์ โดยมูลค่างควาที่นี้เชื่อว่าทับถมมารวมหลายร้อยปี อย่างไรก็ตาม พ.ศ. 2558 เทศบาลตำบลถ้ำใหญ่ได้ประกาศให้ถ้ำแห่งนี้ยกเลิกสัมปทานมูลค่างควาแล้ว ลักษณะเด่นของถ้ำนี้ คือ ตามแนวคืบหินย้อยมักจะเป็นพื้นผิวคล้ายกากเพชรส่งประกายระยิบระยับอย่างสวยงาม หินงอกและหินย้อยรูปร่างแปลกตา เช่น สลูปเจดีย์ หลังจระเข้ ครก สากตำครก เป็นต้น

1.4 ประเภทวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี และกิจกรรม

1.4.1 ศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยบ้านช่องเขา (ศูนย์ชีวภาพเพื่อชีวิต) เป็นสถานที่สำหรับบริการนวดผ่อนคลายความตึงเครียด และเป็นสถานที่เรียนรู้ภูมิปัญญาการนวดแผนไทย เนื่องจากเป็นศูนย์แพทย์แผนไทยที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงสาธารณสุข การนวดจากลึงกาสะ (มาเลเซีย) ปัตตานี พัทลุงและนครศรีธรรมราช มีการนำเสนอภูมิปัญญาการนวดแบบลึงกาสะและการนวดด้วยผ้าขาวม้า

1.4.2 กลุ่มจักสานจากเส้นพลาสติก เป็นกลุ่มทำอาชีพเสริมช่วงว่างเว้นจากการทำเกษตร ซึ่งเส้นพลาสติกส่วนใหญ่จะนำมาจากกรุงเทพฯ แล้วสานเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ต่าง ๆ อาทิ ตะกร้า กระเป๋า ที่ใส่แก้วน้ำ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีศูนย์เรียนรู้เกี่ยวกับการทำปุ๋ยการหมักขยะ การทำน้ำหมักชีวภาพ และการคัดแยกขยะ

1.4.3 กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้าเวียงทอง เป็นสถานที่ผลิตไม้กวาดที่จะทำจากดอกยง หรือเรียกว่า “ซ่ง” พบตามสวนยางซึ่งเป็นภูมิปัญญาในพื้นที่

2. ศักยภาพการท่องเที่ยวตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

2.1 ด้านพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยรวมรายด้านอยู่ที่ 3.28 (ปานกลาง) เรียงลำดับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของศักยภาพด้านนี้จากมากไปน้อย ได้แก่ น้ำตกโยง ศูนย์แพทย์ฯ น้ำตกปลิว วัดถ้ำใหญ่ ถ้ำใหญ่ ป่าชุมชนฯ กลุ่มจักสานฯ สำนักสงฆ์ฯ บ้านตัวอย่างฯ กลุ่มไม้กวาดฯ และน้ำตกวังปริง ตามลำดับ

2.2 ด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ยรวมรายด้านอยู่ที่ 3.07 (ปานกลาง) เรียงลำดับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของศักยภาพด้านนี้จากมากไปน้อย ได้แก่ น้ำตกโยง ศูนย์แพทย์ฯ น้ำตกปลิว กลุ่มจักสานฯ กลุ่มไม้กวาดฯ วัดถ้ำใหญ่ ป่าชุมชนฯ สำนักสงฆ์ฯ บ้านตัวอย่างฯ ถ้ำใหญ่ และน้ำตกวังปริง ตามลำดับ

2.3 ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยรวมรายด้านอยู่ที่ 3.04 (ปานกลาง) เรียงลำดับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของศักยภาพด้านนี้จากมากไปน้อย ได้แก่ ศูนย์แพทย์ฯ น้ำตกโยง กลุ่มจักสานฯ กลุ่มไม้กวาดฯ น้ำตกปลิว ป่าชุมชนฯ บ้านตัวอย่างฯ วัดถ้ำใหญ่ สำนักสงฆ์ฯ ถ้ำใหญ่ และน้ำตกวังปริง ตามลำดับ

2.4 ด้านการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.38 (สูง) เรียงลำดับทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีค่าเฉลี่ยของศักยภาพด้านนี้จากมากไปน้อย ได้แก่ น้ำตกโยง ศูนย์แพทย์ฯ น้ำตกปลิว กลุ่มจักสานฯ กลุ่มไม้กวาด วัดถ้ำใหญ่ ป่าชุมชนฯ บ้านตัวอย่างฯ สำนักสงฆ์ฯ ถ้ำใหญ่ และน้ำตกวังปริง ตามลำดับ

ทั้งนี้ พิจารณาในภาพรวมของศักยภาพการท่องเที่ยวตำบลถ้ำใหญ่ โดยด้านที่มีศักยภาพมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วม (3.38-สูง) รองลงมา ได้แก่ ด้านพื้นที่ (3.28-ปานกลาง) ด้านการจัดการ (3.07-ปานกลาง) และด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ (3.04-ปานกลาง) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ราเมศร์ พรหมชาติ (2545 : 75-76) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรณีศึกษาบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไม่ว่าจะเป็นการวางแผนและดำเนินกิจกรรม บริการท่องเที่ยว การลงทุนและปฏิบัติตามข้อปฏิบัติของชุมชน และร่วมกันติดตาม

ประเมินผล และงานวิจัยของ สิริกร เลิศลักษณ์ธาร (2554 : 180-185) ที่ศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงการสื่อความหมาย อุปกรณ์ ศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร ระยะเวลาของสถานที่ท่องเที่ยว และความสะอาดสบายและปลอดภัยในการท่องเที่ยว

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลลำไใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3.1 แนวทางการพัฒนาจากผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว พบว่า ด้านพื้นที่ควรมีการจัดการป้ายบอกทางและการนำเสนอเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการ ควรพัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวตลอดจนการควบคุมปริมาณนักท่องเที่ยวที่แหวะชมและการกำหนดมาตรการป้องกันผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวและการดูแลความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ที่ควรเน้นกิจกรรมให้มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกัน ตลอดจนสอดคล้องกับลักษณะพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมควรให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแต่ละแหล่งท่องเที่ยว และมีการกระจายรายได้ให้ชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลรงค์ ทองสง และอำนาจ รักษาพล (2553) ที่ได้ทำการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชุมพรและแนวทางในการพัฒนาที่พบว่า ด้านพื้นที่ควรคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต การคุ้มครองรักษาแหล่งท่องเที่ยว มีกิจกรรมฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงป้ายบอกทางและการเข้าถึง (2) ด้านการจัดการควรเฝ้าระวังผลกระทบด้าน จัดทำแผนการท่องเที่ยวและแผนพัฒนาด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์ พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวควบคู่กับธุรกิจการท่องเที่ยว คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ จัดการขยะที่ถูกต้อง จัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมต่อกิจกรรมท่องเที่ยว รักษาคุณภาพในการให้บริการต่างๆ และสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัด (3) ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้สัมพันธ์กับศักยภาพของพื้นที่ พัฒนาระบบการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยว พัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวในรูปแบบที่น่าสนใจใหม่ๆ และจัดทำเรื่องราว (Story) ที่น่าสนใจ และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพิ่มการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เน้นการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ และคืนประโยชน์ส่วนหนึ่งลงไปสู่แหล่งท่องเที่ยวด้วย และงานวิจัยของ สิริกร เลิศลักษณ์ธาร (2554 : 180-185) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า แต่ละเส้นทางโปรแกรมท่องเที่ยวควรให้มีความสอดคล้องกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เป็นผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ระยะเวลาของสถานที่ท่องเที่ยวต้องไม่ไกลมากนัก ในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวต้องเน้นความสะดวกสบาย และปลอดภัย

3.2 แนวทางการพัฒนาจากผลการจัดเวทีระดมความคิดเห็นร่วมกับชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และภาคีที่เกี่ยวข้อง

3.2.1 พบปะพูดคุย การหาแนวร่วมทำงานในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism-CBT)

3.2.2 หาแนวร่วมทำงานท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อจัดตั้งคณะทำงาน พร้อมแบ่งภาระหน้าที่ให้ชัดเจน ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ

3.2.3 สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีในชุมชน (ฉันทิช วรรณถนอม, 2547 : 108) ที่คำนึงถึงสภาพของเส้นทาง จุดท่องเที่ยว จุดแวะพัก จุดพักรับประทานอาหาร จุดพักรถ สภาพของร้านอาหาร และที่พักแรม มาตรฐานการบริการ สิ่งอำนวยความสะดวก ณ จุดต่างๆ สิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวจุดที่ตั้งสำคัญ ที่ใกล้แหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลทางวิชาการของแหล่งท่องเที่ยวที่แหวะชม และพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

3.2.4 กำหนดนักท่องเที่ยวเป้าหมายและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มครอบครัว กลุ่มศึกษาดูงาน และกลุ่มที่มุ่งเน้นทำกิจกรรมตอบแทนสังคม (Corporate Social Responsibility for Tourism : CSR Tourism)

3.2.5 พัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ต้องมีการวางแผนในเรื่องบุคลากร กิจกรรมการท่องเที่ยว สถานที่รับประทานอาหาร สถานที่พักผ่อน และพาหนะที่ใช้ (ฉันทิช วรรณถนอม, 2547 : 109) อีกทั้งต้องกำหนดกลุ่มเป้าหมาย สถานที่นำชม ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และนำเสนอจุดจูงใจนักท่องเที่ยว (บึงอร ฉัตรรุ่งเรือง, 2551 : 57) ทั้งนี้ โปรแกรมท่องเที่ยวควรทำให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมได้ทำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (มาลินวิศา ศักติยากร, 2558 : 144) ตลอดจนคุณสมบัติของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ นักท่องเที่ยวและเจ้าบ้านมีความผูกพันระหว่างกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ประสบการณ์จากการมีส่วนร่วม เป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมมากกว่าเป็นผู้ชม และความจูงใจทั้งในกระบวนการการผลิตและผลิตภัณฑ์ (สุดแดนวิสุทธิลักษณ์ และคณะ, 2556 : 20-21) เหล่านี้จะก่อให้เกิดการ “เรียนรู้ ดูของจริง ลงมือทำ” (วีระศักดิ์โควสุรัตน์, 2560 : ออนไลน์) เพราะนักท่องเที่ยวต้องการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ไม่ใช่แค่ต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวเท่านั้น เพื่อจะได้ไปบอกต่อหรือนำเสนอให้คนอื่นได้เห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Thai Air Asia, 2561 : ออนไลน์) นอกจากนี้ จากเวทีระดมความคิดเห็นได้ข้อสรุปให้จัดโปรแกรมท่องเที่ยวแบบครบวงจรวันเช้าหรือบ่าย และแบบเช้าไป-เย็นกลับ เพื่อเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย และได้รับความอนุเคราะห์จากบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่น 2 แห่งช่วยดำเนินการออกแบบให้

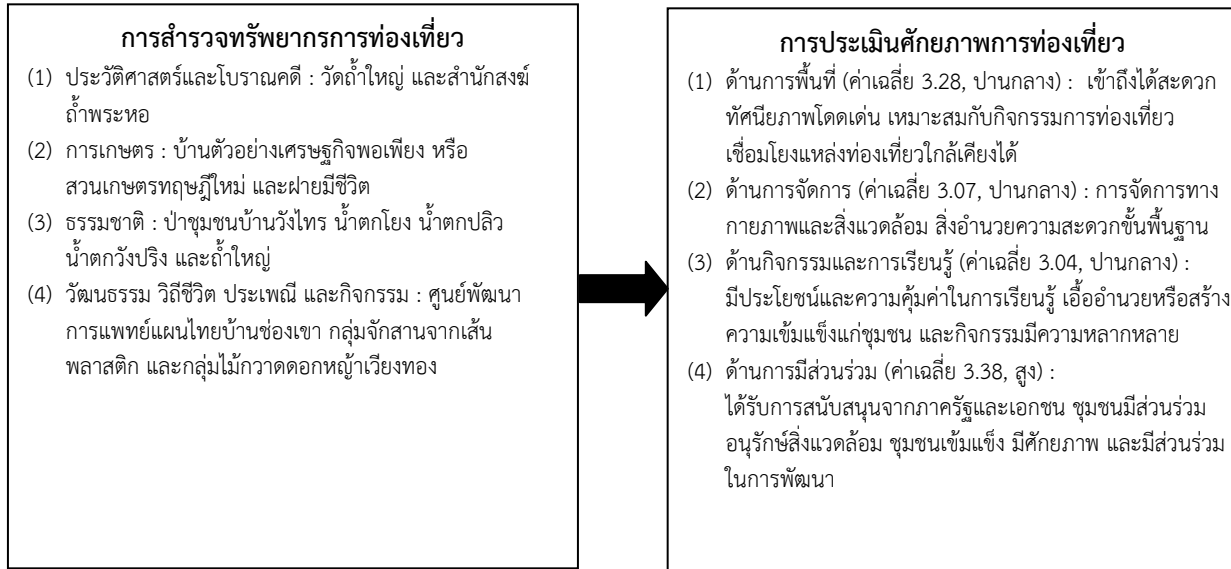
3.2.6 การส่งตัวแทนคณะทำงานหรือผู้แทนในแหล่งท่องเที่ยวไปอบรมหรือดูงานถือเป็นการพัฒนาบุคลากรท้องถิ่น (ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่มอาชีพ และชาวบ้าน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองท้องถิ่น) เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อพท., 2554 : 8-9) ตลอดจนพัฒนานักสื่อความหมายที่ยึดหลักการพูดด้วยเทคนิค 3E ได้แก่ การให้ความบันเทิงใจ (Entertainment) การสร้างความน่าตื่นเต้นหรือความน่าสนใจ (Excitement) และการให้ความรู้หรือข้อมูล (Education) (ฉันทิช วรรณถนอม, 2547 : 196) รวมถึงการจัดลำดับการนำชมที่คำนึงถึงหลัก 3 ประการ ได้แก่ การให้ข้อมูลที่จำเป็น (Must Tell) การอธิบายประกอบข้อมูลที่จำเป็นหรือขยายความ (Should Tell) และการให้ข้อมูลเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเพิ่มเติม (Could Tell) (คมสัน สุวรรณรัตน์, 2558 : 2) ผสมผสานกับเทคนิคการสร้างประสบการณ์ร่วมให้นักท่องเที่ยวสัมผัสความจริงแท้ของการสัมผัสจากการท่องเที่ยวในชุมชนจนเกิดความ

3.2.7 ขับเคลื่อนองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่ต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้ (อำนาจ รักษาพล, 2554)

3.2.8 พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน การกระจายรายได้ที่เท่าเทียมกัน และมีความทั่วถึง ส่งเสริมให้ภาครัฐสนับสนุนด้านการพัฒนาและการมีส่วนร่วม ชุมชนเข้มแข็ง มีศักยภาพ และมีส่วนร่วมในการพัฒนา และมีความตระหนักต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม (ภฤศสร ฤทธิมนตรี และคณะ, 2554 : 40-41)

3.2.9 ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวในตำบลถ้าใหญ่ให้เกิดความยั่งยืน (Sustainability of CBT) ได้แก่ คุณภาพ ความต่อเนื่อง และความสมดุล รวมถึงการพิจารณาปัจจัยต่างๆ อย่างเป็นระบบ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ ตลาดการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการ (ดร.ชนิเฒ่า อเมพันธ์, 2546) จากผลการศึกษาโดยภาพรวมทั้งหมดสามารถสรุปออกมาดังแผนภาพ

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลถ้ำใหญ่

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช	
จากผลการประเมินศักยภาพการท่องเที่ยว	จากเวทีระดมความคิดเห็นโดยชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และภาคีที่เกี่ยวข้อง
1. ด้านพื้นที่	
<ul style="list-style-type: none"> - นำเสนอเอกลักษณ์ที่ดึงดูดใจ - ปรับปรุงถนน - เพิ่มและปรับปรุงป้ายบอกทาง 	<ul style="list-style-type: none"> - สำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยว (หาจุดเด่น ความแตกต่างจากที่อื่น อาจเป็นประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ธรรมชาติหรือระบบนิเวศ)
2. ด้านการจัดการ	
<ul style="list-style-type: none"> - สร้างป้ายสื่อความหมาย - จัดยูนิคเทศก์หรือนักสื่อความหมาย - จัดรถท้องถิ่นนำเที่ยว - จัดสรรพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วน (Zoning) - มีหน่วยปฐมพยาบาลและชุดระวังเหตุร้าย - ดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว เข้มงวดกฎระเบียบ - ควบคุมขีดความสามารถของนักท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> - พบปะพูดคุยกันในชุมชนเพื่อหารือการเปิดชุมชนรองรับการท่องเที่ยว - ประชุมเพื่อหาแนวร่วมในการทำงาน หรือจัดตั้งองค์กรขับเคลื่อน - ส่งตัวแทนคณะทำงานในองค์กรที่ขับเคลื่อนไปบมหรือดูงานในแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ - ดำเนินการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน - ขับเคลื่อนองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม องค์กรชุมชน การจัดการ และการเรียนรู้
3. ด้านกิจกรรมและการเรียนรู้	
<ul style="list-style-type: none"> - สร้างความหลากหลายของกิจกรรม - เน้นให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่สร้างความสนุกสนาน เกิดการแลกเปลี่ยนร่วมกัน และได้รับความประทับใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดนักท่องเที่ยวเป้าหมาย - พัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว (ช่วงเวลาท่องเที่ยว ระยะเวลาท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม) - เน้นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดจิตสำนึกร่วมกันของชุมชนและนักท่องเที่ยว
4. ด้านการมีส่วนร่วม	
<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านมีส่วนร่วม บริการนักท่องเที่ยว (นำชม ขับรถนำเที่ยว ทำอาหาร ให้บริการที่พัก ฯลฯ) - สร้างเครือข่ายร่วมบริหารจัดการการท่องเที่ยว (ชุมชน รัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา) - สร้างเครือข่ายส่งต่อกันนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่อื่นๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและภาคส่วน - เชิญหน่วยงานภายนอกมาให้ความรู้หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น - เน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในพื้นที่ - ร่วมกระจายผลประโยชน์ที่ทั่วถึงและมีความเท่าเทียม

อภิปรายผล

ทรัพยากรการท่องเที่ยวในตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความหลากหลายที่ครอบคลุมประเภททรัพยากรการท่องเที่ยว ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี เชิงเกษตร เชิงธรรมชาติ และเชิงวัฒนธรรมวิถีชีวิต ประเพณี และกิจกรรม โดยศักยภาพการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านการมีส่วนร่วม ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ และด้านกิจกรรมและการเรียนรู้ ตามลำดับ อีกทั้งต้องปรับปรุงศักยภาพการท่องเที่ยวในประเด็นปลีกย่อยบางส่วนที่ค่าเฉลี่ยการประเมินตั้งแต่ระดับปานกลางลงไปถึงระดับต่ำ โดยประยุกต์ใช้ข้อเสนอจากแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้รับจากผลการประเมินศักยภาพโดยผู้ร่วมประเมินที่เป็นตัวแทนภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน และจากแนวทางที่ได้รับในเวทีระดมความคิดเห็นของทุกภาคส่วน เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเป้าหมายของพื้นที่ คือ กลุ่มศึกษาดูงาน และกลุ่มที่เน้นทำประโยชน์เพื่อสังคม (CSR) ตลอดจนสร้างความประทับใจที่คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อสังคมหรือวิถีชีวิตเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยว
2. ควรศึกษาแนวทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเข้าไปท่องเที่ยว ตลอดจนการสร้างระบบการสื่อความหมายในพื้นที่
3. หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวควรนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยไปเป็นเครื่องมือในการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ โดยให้ภาคเอกชน ชุมชน และนักวิชาการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

References

- Tourism Authority of Thailand. (2015). *The 10th Thailand Tourism Awards*. Search on November 10, 2017, from <http://tourismawards.tourismthailand.org/th/list-of-award-recipients.php>.
- Ministry of Tourism and Sports. (July, 2015). *Thailand Tourism Strategy 2015-2017*, Search on August 11, 2017, from http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114.
- Department of Tourism. (2004). *Management of ecotourism Historical and cultural*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Department of Tourism. (2015). *Interpretation in tourist attractions*. Bangkok: VK PRINTING.
- Department of Tourism. (2015). *Tourism Situation Report for 2014*. Bangkok: Ministry of Tourism and Sports.
- Suwanarat, K. (2015). *Training Materials for the 2nd International Guide*. Bangkok: tour guide club. English proficiency The Tourism and Tourism Business Club Nakhon Si Thammarat. (reproduce).

- Sukrakarn, C. (2015). *Relics to World Heritage*. Nakhon Si Thammarat: Time Printing.
- Wanthanom, C. (2004). *Planning and organizing tours*. Bangkok: Fuengfah Publishing.
- Thongsong, C. and Raksapon, U. (2010). *Chumphon Ecotourism Research Project and Development Guidelines*. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Ampun, D. (2003). *Ecotourism Management Planning*. Department of Conservation, Faculty of Forestry. Kasetsart University, Bangkok. (reproduce).

ผู้เขียน

อาจารย์ปุณยวีร์ ศรีรัตน์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี่ อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
e-mail: poonyawee2018@gmail.com

อาจารย์ภฤศสร ฤทธิมนตรี ชีมิค

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี่ อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
e-mail: prutsorn@gmail.com

อาจารย์ศราวัสดี นวกัณฑ์วรกุล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
1 หมู่ที่ 4 ตำบลท่าจี่ อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280
e-mail: sarawatsadee_naw@nstru.ac.th

นางสาวขวัญฤทัย ยึดมั่น

ประธานชมรมท่องเที่ยวชุมชนตำบลถ้ำใหญ่
หมู่ที่ 3 ตำบลถ้ำใหญ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ 80110
e-mail: lovekunw@hotmail.com